

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Публічного управління та підприємництва» (№ 601)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

Тетяна ПАВЛЕНКО
(ініціали та прізвище)

«08» вересня 2022 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Децентралізація та розвиток місцевого самоврядування

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування

(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

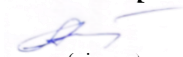
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 12.09.2022 року

Харків – 2022

Розробник: Дегтяр А.О., професор, доктор наук з державного управління,
професор

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри Публічного управління та підприємництва(№ 601)

Протокол № 2 від « 08 » вересня 2022 р.

Завідувач кафедри д.н. з держ. упр., проф.
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Вероніка КОВАЛЬЧУК
(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Представник студентського самоврядування від факультету № 6

(підпис)

Єлизавета ПРОКОФ'ЄВА
(ім'я та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Дегтяр Андрій Олегович, д.н. з держ. упр., професор, заслужений діяч науки і техніки України. З 2020 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- Публічне управління в країнах ЄС;
- Теоретико-прикладні проблеми державного управління в Україні;
- Публічна служба та місцеве самоврядування;
- Методи прийняття управлінських рішень в публічному управлінні та адмініструванні;

Напрями наукових досліджень:

- організаційно-аналітичне забезпечення прийняття та реалізації державно-управлінських рішень;
- публічне управління соціально-гуманітарним розвитком України;
- державне регулювання соціально-економічних процесів в Україні.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 7 семестр.

Обсяг дисципліни: 4 кредити ЄКТС (120 годин), у тому числі аудиторних – 40 години, самостійної роботи здобувачів – 80 година.

Форми здобуття освіти – денна, дистанційна, заочна.

Дисципліна – обов'язкова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – Публічне управління, Державна влада та громадянське суспільство, Методи прийняття управлінських рішень в публічному управлінні та адмініструванні.

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – Публічне управління в країнах ЄС, Управління конкурентоспроможністю.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: надання студентам знань про сутність та систему органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації, її види та правові засади, вироблення умінь практичного застосування при вирішенні професійних завдань законодавства, що регулює відносини у сфері органів місцевого самоврядування.

Завдання: формування у студентів знань щодо основних понять у сфері органів місцевого самоврядування, їх видів та системи, положень щодо управління органами місцевого самоврядування, особливостей діяльності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації

Після опанування дисципліни здобувач набуде наступні **компетентності:**
загальні:

ЗК1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК2. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6. Здатність працювати в команді.

ЗК7. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

спеціальні (фахові):

СК1. Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.

СК2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.

СК3. Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.

СК4. Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІК

СК6. Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій.

СК7. Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності.

СК9. Здатність впроваджувати інноваційні технології.

СК10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.

СК11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Очікується, що після опанування дисципліни здобувачем будуть досягнуті **наступні результати навчання** і він буде:

РН1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.

РН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

РН8. Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1.

Теоретичні основи місцевого самоврядування

Тема 1. Місцеве самоврядування в Україні: історія розвитку

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Практичне заняття за темою 1*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Поняття та суть місцевого самоврядування. Історія досліджень і розвитку категорії «місцеве самоврядування». Основні ознаки та принципи місцевого самоврядування. Історичний розвиток місцевого самоврядування в Україні.

Тема 2. Теорії місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*
- *Практичне заняття за темою 2*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Громадівська теорія місцевого самоврядування. Державницька теорія місцевого самоврядування. Громадівсько-державницька (теорія муніципального дуалізму) та інші теорії місцевого самоврядування.

Тема 3. Моделі територіальної організації влади

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття за темою 3*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Англосаксонська та континентально-європейська моделі. Змішана модель територіальної організації влади. Іберійський та радянський варіанти англосаксонської моделі. Українська модель управління на місцях. Різновиди організаційно-правових форм місцевого самоврядування.

Тема 4. Поняття і сутність категорії «децентралізація»: базові аспекти і проблеми сучасного розуміння

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття за темою 4*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Сутність децентралізації. Основні завдання децентралізації. Типи децентралізації (політична, адміністративна, фінансова). Форми децентралізації (деконцентрація, деволюція, делегування). Принцип субсидіарності.

Тема 5. Європейська хартія місцевого самоврядування—ключовий орієнтир на шляху децентралізації та реформування місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Практичне заняття за темою 5*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Місце Європейської хартії місцевого самоврядування в законодавстві України. Зміст і структура Європейської хартії місцевого самоврядування. Процес імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування в законодавство України.

Тема 6. Світовий досвід децентралізації і розвитку місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*
- *Практичне заняття за темою 6*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Досвід децентралізації в різних країнах. Тенденції у реформі децентралізації. Законодавчі та нормативно-правові акти, які забезпечують проведення комплексної реформи системи адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування.

Модульний контроль 1

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
 - *Обсяг аудиторного навантаження: 2 година*
 - *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
 - *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*
- Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 2.

Концептуальні засади реформування місцевого самоврядування в умовах децентралізації повноважень в Україні

Тема 7. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Практичне заняття за темою 7*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Конституція України про місцеве самоврядування. Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування». Статут територіальної громади.

Тема 8. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Практичне заняття за темою 8*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Система місцевого самоврядування. Представницькі органи, виконавчі органи, посадові особи місцевого самоврядування. Органи самоорганізації населення. Асоціації та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування. Особливості здійснення місцевого самоврядування в місті Київ.

Тема 9. Формування органів місцевого самоврядування в Україні

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*
- *Практичне заняття за темою 9*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Принципи організації виборів. Вибори посадових осіб місцевого самоврядування. Порядок формування місцевих рад. Порядок формування районної й обласної рад. Порядок формування виконавчих органів місцевого самоврядування.

Тема 10. Організація роботи органів та посадових осіб місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Практичне заняття за темою 10*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Компетенція органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Компетенція сільських, селищних, міських рад. Власні та делеговані повноваження органів місцевого самоврядування. Повноваження районних та обласних рад. Делегування повноважень місцевим державним адміністраціям.

Тема 11. Політико-правовий механізм функціонування місцевого самоврядування в Україні

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*

- *Практичне заняття за темою 11*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Муніципальне (комунальне) право. Державний контроль і нагляд. Правові гарантії захисту місцевого самоврядування. Принципи Європейської Хартії місцевого самоврядування в законодавстві України.

Тема 12. Гарантії та відповідальність посадових осіб та органів місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Практичне заняття за темою 12*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 7 годин.

Система гарантій місцевого самоврядування. Законодавчий захист прав місцевого самоврядування. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Тема 13. Етична інфраструктура місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Практичне заняття за темою 13*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 7 годин.

Етичні норми посадової особи місцевого самоврядування (муніципального службовця). Оцінка персоналу й ефективності органів місцевого самоврядування (муніципального управління). Атестація муніципальних службовців. Формування кадрового резерву муніципальних службовців.

Модульний контроль 2

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
 - *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*
 - *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
 - *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*
- Підготовка до модульного контролю.

5. Індивідуальні завдання

Контрольна робота *«Дослідження окремих аспектів процесу децентралізації та розвитку місцевого самоврядування»*

Контрольна робота передбачена навчальним планом і передбачає написання та презентацію студентом творчої роботи, спрямованої на розкриття 3 питань з наведеного нижче переліку. Вибір питань студент узгоджує з викладачем на установчій сесії. Виконання цієї роботи орієнтоване на практичне застосування знань і розвиток вмінь, здобутих в процесі лекційних і практичних занять, самостійного опрацювання навчальних матеріалів та обдумування студентом питань відповідно до обраної тематики. Викладення необхідних матеріалів повинно бути лаконічним, чітко сформульованим і відповідати суті проблеми. Результатом написання творчої роботи є обґрунтований авторський висновок щодо обраної тематики і можливі практичні рекомендації.

Контрольна робота повинна бути підготовлена студентом індивідуально. Вона надається у електронному вигляді (файлом) викладачеві, а її результати презентуються під час її захисту та відповідей на поставлені запитання.

Контрольна робота має висвітлювати:

- основні теоретичні положення за обраною темою;
- практичне значення теоретичних положень, можливі підходи та шляхи їх практичного застосування;
- висновки, що коротко відображають результати проведеного слухачем дослідження;
- перелік використаних джерел, оформлених згідно із вимогами.

Контрольна робота має бути оформлена як документ Microsoft Word формату А4, шрифт TimesNewRoman, 14 кегель, міжрядковий інтервал – 1,5, поля – 2 см з усіх боків. Титульний аркуш контрольної роботи повинен мати такий зміст: назва університету; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; питання роботи; прізвище, ім'я, по батькові студента, курс, шифр академічної групи; рік написання контрольної роботи. За титульним аркушем слідує план контрольної роботи, в якому треба виділити всі її структурні частини. У плані праворуч позначаються номери сторінок початку кожного пункту. Обсяг контрольної роботи визначається вмінням студента стисло і водночас вичерпно розкрити тему: узагальнити теоретичні напрацювання за напрямом, що розглядається, оцінити їх прикладне значення, зробити висновки та обґрунтувати власні пропозиції. Обсяг роботи – 10-15 сторінок. Обов'язковою вимогою є чітке посилання на джерела інформації. Всі цифри, факти, теорії, думки вчених, цитати повинні мати посилання у вигляді [N, с. М] (N означає номер джерела у наведеному в кінці їх переліку, а М – номер сторінки у цьому джерелі). Бажано використовувати в контрольній роботі таблиці, схеми, графіки, діаграми тощо. Перелік використаних джерел (не менше 7 позицій) оформляється згідно з діючими правилами. У контрольній роботі мають бути обов'язково викладені авторські висновки та пропозиції.

Перелік питань для виконання контрольної роботи

1. Еволюцію поняття «місцеве самоврядування» в історії політичної науки.
2. Спільні та відмінні риси державної влади та місцевого самоврядування.
3. Основні критерії, які дозволяють відрізнити місцеве самоврядування від управління та місцевого управління.
4. Функції які виконує місцевий представницький орган.
5. Функції які виконує місцевий виконавчий орган.
6. Основні передумови розвитку місцевого самоврядування в історії української держави.
7. Фундаментальні принципи місцевого самоврядування, що викладені в Європейській Хартії місцевого самоврядування.
8. Основні етапи становлення місцевого самоврядування в історії України.
9. Основні теорії місцевого самоврядування.
10. Громадівська теорія місцевого самоврядування.
11. Державницька теорія місцевого самоврядування.
12. Теорія муніципального дуалізму.
13. Основні моделі територіальної організації влади.
14. Англосаксонська модель місцевого самоврядування.
15. Континентальна модель місцевого самоврядування.
16. Змішана модель місцевого самоврядування.
17. Іберійська модель місцевого самоврядування.
18. Децентралізація, її форми.
19. Сфера компетенції місцевого самоврядування у відповідності з Європейською хартією місцевого самоврядування.
20. Охорона територіальних кордонів органів місцевого самоврядування у відповідності з Європейською хартією місцевого самоврядування.
21. Адміністративний нагляд за діяльністю органів місцевого самоврядування у відповідності з Європейською хартією місцевого самоврядування.
22. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування у відповідності з Європейською хартією місцевого самоврядування.
23. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування.
24. Основні принципи, якими керуються країни ЄС при проведенні адміністративних реформ.
25. Особливості запровадження децентралізації у Франції.
26. Особливості запровадження децентралізації в країнах ЦСЄ і країн Балтії.
27. Особливості запровадження децентралізації у Словаччині.
28. Законодавчі та нормативно-правові акти, які забезпечують проведення децентралізації системи органів влади.
29. Досвід здійснення децентралізації системи органів влади в Україні.
30. Етапи проведення децентралізації.
31. Розмежування повноважень між місцевими та центральними ланками влади.

32. Основні проблемні сторони Закону «Про місцеве самоврядування в Україні».
33. Структура Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».
34. Матеріальна основа місцевого самоврядування.
35. Принципи здійснення місцевого самоврядування в Україні.
36. Рівні нормативно-правового регулювання місцевого самоврядування.
37. Фінансова основа місцевого самоврядування.
38. Форми самоорганізації населення.
39. Додаткові повноваження Київської міської ради.
40. Основні посади в органах місцевого самоврядування.
41. Функції, які виконує голова виконавчого комітету місцевої ради.
42. Основні повноваження голови районної в місті ради.
43. Порядок формування районної та обласної рад відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».
44. Особливості функціонування існуючої моделі організації державної виконавчої влади та самоврядування на місцях.
45. Функції місцевого самоврядування.
46. Повноваження місцевого самоврядування.
47. Особливості статутного права.
48. Громадський контроль за місцевим самоврядуванням.
49. Основні завдання місцевого самоврядування.
50. Види гарантій місцевого самоврядування.
51. Види юридичної відповідальності.
52. Злочини у сфері службової діяльності.
53. Етичний кодекс посадових осіб місцевого самоврядування.
54. Атестація муніципальних службовців.
55. Формування кадрового резерву муніципальних службовців.

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Активність під час аудиторної роботи	0...6	6	0... 6

Виконання і захист практичних робіт	0... 3	8	0... 24
Модульний контроль 1	0...20	1	0...20
Змістовний модуль 2			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	6	0... 6
Виконання і захист практичних робіт	0...4	8	0...24
Модульний контроль 2	0...20	1	0...20
Усього за семестр			0...100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів. Білет для іспиту складається з двох теоретичних питань, максимальна кількість балів за кожне питання 50 балів, що складає в сумі 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74) – мати мінімум знань і умінь для забезпечення програмних результатів навчання. Відпрацювати та захистити всі практичні роботи.

Добре (75-89) – знати основні теми дисципліни. Достатньо знати групи основних ознак адміністративного процесу в органах публічного управління в площині внутрішньої (закритої ззовні) діяльності органів публічної влади; вміти проводити аналіз нормативно-правового забезпечення управління адміністративними процесами в регіональних економічних системах. Відпрацювати та захистити всі практичні роботи.

Відмінно (90-100) – мати знання, що дозволять самостійно, вільно та обґрунтовано відповідати на будь які питання щодо сучасних механізмів управління адміністративними процесами в регіональних економічних системах в Україні, вміти виміряти продуктивність, результативність та ефективність публічного адміністрування виконувати діагностику розвитку регіональних економічних систем в процесі прийняття державно-управлінських рішень, мати уявлення про шляхи вдосконалення механізму управління адміністративними процесами в регіональних економічних системах в Україні. Відпрацювати та захистити всі практичні роботи.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Політика академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає (Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Лист МОН України № 1/9-650 від 23.10.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#n211>):

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

11. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

- Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=3936>
- Сайт кафедри k601@khai.edu
- Електронний каталог науково-технічної бібліотеки Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського "ХАІ". - Режим доступу: <https://library.khai.edu/catalog>
- Децентралізація та розвиток місцевого самоврядування [Електронний ресурс]: дистанц. курс. – Режим доступу: <https://mentor.khai.edu/> -
- www.prezident.gov.ua – сайт Президента України
- www.rada.gov.ua – сайт Верховної Ради України
- www.kmu.gov.ua – сайт Кабінету Міністрів України
- www.me.gov.ua – сайт Міністерства економіки України

12. Рекомендована література

Базова

1. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: колект. монографія / заред. В.В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. Київ: Атіка, 2017. – 864с.

2. Батанов О. В. Територіальна громада—основа місцевого самоврядування в Україні: [монографія] / О. В. Батанов. — К.: Інтерпрати права ім. В. М. Корецького НАН України, 2018. — 260 с.
3. Борденюк В. І. Місцеве самоврядування та державне управління : конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії: Монографія. — К.: Парламентське вид-во, 2017. — 576 с.
4. Куйбіда В. С. Організаційно-правові аспекти місцевого самоврядування в Україні [Текст] : [навч. посіб.] / Куйбіда В. С. ; Відкр. міжнар. ун-т розв. людини «Україна», Вища шк. політ. лідера. — К.: [Ун-т «Україна»], 2020. — 158 с.
5. Лелеченко А. П. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] — К.: — 2017. — 110 с.

Допоміжна

1. Ворона П. В. Місцеве самоврядування і політичні партії в Україні: [монографія] / Ворона П. В. — Х.: Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2018. — 184 с.
2. Ворона П. В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади: монографія / П. В. Ворона. — Полтава: ПУЕТ, 2019. — 341 с.
3. Ганущак Ю. Префекти: уроки Франції для України / Ю. Ганущак. — К.: ІКЦ «Легальний статус», 2018. — с. 5-42.
4. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» — DESPRO. — К.: ТОВ «Софія». — 2019. — 128 с.
5. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування: Протокол від 16 листоп. 2009 р. (ратифіковано із заявою Законом № 1664-VII від 02 вересня 2014 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_b49.
6. Досвід децентралізації у країнах Європи: зб. док. Пер. з іноз. мов / Заг. ред. В. Б. Гройсмана. — К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2018. — 766 с.
7. Дробот І. О. Нормативне гарантування місцевого самоврядування в Україні : ретроспективний аспект [Електронний ресурс] / І. О. Дробот // Теоретичні та прикладні питання державотворення : Електронне наукове фахове видання Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України. — 2018. — Вип. 3. — Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/tppd/index.html>.
8. Європейська Хартія місцевого самоврядування Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_03
9. Європейська хартія місцевого самоврядування та розвиток місцевої і

- [illegible]